

jutri kemii se odprlo dostojno poslopje; morebiti, da kemijska delavnica (laboratorij) na viši realki se loti tega posla; treba pa bi bilo „deželnega kemikarja.“
(Konec prihodnjič.)

Šivni stroji ali šivne mašine.

Vsak izkušen človek nam pritrdi, da je bila ženska po mestih dosihdob več šivankina sužnja, kakor pa človek v pravem pomenu te besede. V desetem letu svoje starosti je začela šivati, potem pa je bila prikovana za vse življenje k šivalni mizici, k dolgočasnemu delu, katero je škodljivo zdravju, in od katerega ni bilo otetbe.

Te dušne in telesne sužnosti so ženski spol otéli šivni stroji, ker odsihdob je šivanje zares lahka igrača, ki nikdar kvare ne dela zdravju. Ni torej dvomiti, da bodo šivni stroji tudi v naši državi imeli po rodovinah važne nasledke, kakoršni so se uže pokazali v združenih ameriškanskih državah. Prihranjeni čas in dušne zmožnosti bodo pa sedaj mogle v boljšo rabo obračati ženske, ki se bodo lahko pečale z drugimi potrebnimi rečmi; matere bodo sebe in svoje otroke lahko bolj izobraževale, ter podpirale domačo in narodno blagost. Severnim združenim ameriškanskim državam gré čast, da so iznašli te šivne stroje.

Uže 1840. leta so se bili prebrisan Amerikanci prvič lotili te stvari, pa to se vé, da poskušnje prvega začetka so bile pomanjkljive, in še le po 10 letih so bili tako srečni, da so naredili stroj, kateri popolnoma nadomestuje delo z rokami. Zdaj so v Ameriki šivni stroji tako izvrstni in potrebni, da ni nobene boljše hiše brez te priprave.

Prav zanimljiva je statistika, ktera kaže, kako so se ti stroji čedalje bolj in bolj razširjali. Tako je, na priliko, bilo

leta 1853 v obrtnosti	2509 strojev,
1854	4469
1855	5513
1856	7323
1857	12.713
1858	17.589
1859	46.243

Šivnih strojev ne rabijo samo po Ameriki, temuč razširili so se po vseh delih svetá, posebno pa to razširjevanje po Evropi tako napreduje, da ni glavnega mesta, v katerem bi ne bilo zaloge (magazina) šivnih strojev. Grozno velike so ameriškanske fabrike, ki delajo šivne stroje, posebno pa Wheeler-jeva in Wilson-ova fabrika v Bridgeportu v državi Novega Jorka.

Šivni stroji pa niso koristni samo gospodinji, modistiki in švelji (mojškri), ampak tudi krajaču, čevljarju, klobučarju, krznarju, remenarju, sedlarju, marilarju in sploh vsem rokodelcem, katerim daje šivanka opraviti. V kratkem času so jako razcvela tista rokodelstva, ki so se bila hitro poprijela šivnih strojev. Nekatere delavnice imajo po 20, 30, 50, 100, 400 in tudi več šivnih strojev, ki stojé drug poleg drugega, da se na njih šiva. V Nev-Haven-u (v državi Connecticut) je zavod, v katerem neprenehoma giblje 400 strojev, ki delajo srajce ameriškanske vojske; v Troy-i pa, malem mestu združenih ameriškanskih držav 5000 strojev dela srajce, ovratnice itd., ki se razpošiljajo na vse strani svetá. Gotovo so toraj šivarski stroji tudi nam zelo koristni in potrebni, česar smo se uže sami na svoje oči lahko prepričali, da nam torej ni treba iskati dokazov po daljnjej Ameriki. Kdor uže sam ima šivne stroje, kdor jih je vidil šivati: gotovo mi pritrdi, da so izvrstni na vse strani. Uže prvi pogled vsacega lahko preveri, da si ženska prisluži brez velicega truda pet-

krat, in če dobro zná, 10krat več na teden, kakor poprej. To lahko umeje vsak, če le pogleda statistične dokaze, ktere je dal sestaviti Wheeler in Wilson na šivnih strojih po štirih različnih šivaricah:

	na stroji:		z roko:	
	ur	minut	ur	minut
Moška srajca se dela	1	16	14	26
tenka suknja	2	38	16	35
atlasov oprsni (jopič)	1	14	7	19
platnen oprsni	—	48	5	14
volnéne gače	—	51	5	10
poletne gače	—	38	2	50
svilena obleka	1	13	8	27
merinova obleka	1	4	8	27
katunova	—	57	6	37
ženska srajca	1	1	10	31
morov podkrilnik	—	35	7	28
ponočno oblačilo	1	7	10	2
svilen zástor (firtoh)	—	12	4	16

Šivanka vbode v minuti

	na stroji:		z roko:	
	krat	minut	krat	minut
pri tenkem platnu	640	23	tedaj	28
„ atlasu	520	24	„	22
„ svili	550	30	„	18
„ robljenji tencega				
sukna	594	38	„	16
„ drobnem šivanji				
amerik. kože	175	7	„	25
„ robljenji ženskih				
čevljev	510	28	„	18
„ robljenji klobukov	374	33	„	11

Ker so tedaj šivni stroji tako izvrstni, zato se ne bode nihče čudil, da so dobili pri vsakej razstavi darila; uže več sto taci daril ima trgovska hiša Wheeler et Wilson, ktero so pri zadnji londonskej razstavi lanskega leta počastili s prvim darilom.

Šivni stroji so se v Čehih jako razširili, in gospod Naprstek ima to zaslugo; v Ljubljani pak so na ogledu na Starem trgu v hiši št. 18, kakor je bilo uže večkrat povedano v „Novicah.“

Nekoliko besed o telovadstvu.*)

Sploh nikakor ni dvomiti, da človeški rod vedno napreduje, in da je prav to neprestano napredovanje plačilo za trud in prizadevanje najplemenitejših mož našega zaroda; vendar pa zopet nikakor ne moremo tajiti, da smo v posameznostih še precej delež za tistimi narodi, ki so v starodavnih vekih sukali osode naše zemlje.

To nam dokazuje telovadstvo.

Malo časa je še le, kar je ta koristna in lepa umetnost med nami javno pripoznana, in skoraj bi človek mislil, da se menimo o kakej iznajdbi najnovejših časov. Zgodovina pak nam pripoveduje, da je telovadstvo uže več tisoč let staro, in da se je po sistemah razvijalo in dovršilo. Uže samo ime nam pravi, da telovadstvo je umetnost, po ktere se telo vadi, da je potem ugibnejše in močnejše.

Njegov začetek pa nahajamo v starej grškej zemlji, kjer se je telesno sukanje najprvo izobrazilo do umetnosti, ki je bila prišla s Krete v Sparto, in iz Sparte v Atene, kjer je potem izgubila surovi vojaški značaj pridobivši plemenitejšo in uljudnejšo obliko.

Imeli so tri vrste telovadstva: vojaško, ktero je učilo, kako je treba sovražnika zgrabiti in braniti se mu; krepčalno, kteremu je bil namen, da je utrdilo človeku telesne moči in zdravje, in bórsko, najslavnejše izmed vseh, porojeno iz razveseljevanja in iz tiste

*) Govoril predsednik ljublj. „južnega sokola“ g. dr. Etb. Costa ob priliki poslednje veselice „sokolove.“